

ISSN (PRINT) 2413-1865
ISSN (ONLINE) 2663-2772
DOI 10.32999/KSU2413-1865

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

COLLECTION OF RESEARCH PAPERS

«PEDAGOGICAL SCIENCES»

Випуск 91

Херсон–2020

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пермінова Л.А. – кандидат педагогічних наук, професор, Херсонський державний університет, Україна

Заступники головного редактора:

Петухова Л.Є. – доктор педагогічних наук, професор, Херсонський державний університет, Україна;

Слюсаренко Н.В. – доктор педагогічних наук, професор, Херсонський державний університет, Україна

Відповідальний секретар:

Гончаренко Т.Л. – кандидат педагогічних наук, Херсонський державний університет, Україна

Технічний секретар:

Блах В.С. – кандидат педагогічних наук, доцент, Херсонський державний університет, Україна

Члени редакційної колегії:

Андрієвський Б.М. – доктор педагогічних наук, професор, Херсонський державний університет, Україна;

Бондаренко О.В. – кандидат педагогічних наук, доцент, Криворізький державний педагогічний університет, Україна;

Вінник М.О. – кандидат педагогічних наук, Херсонський державний університет, Україна;

Воропай Н.А. – кандидат педагогічних наук, доцент, Херсонський державний університет, Україна;

Гаран М.С. – кандидат педагогічних наук, Херсонський державний університет, Україна;

Гнедкова О.О. – кандидат педагогічних наук, Херсонський державний університет, Україна;

Князян М.О. – доктор педагогічних наук, професор, Одеський національний університет

імені І. І. Мечникова, Україна;

Коваль Л.В. – доктор педагогічних наук, професор, Бердянський державний педагогічний університет, Україна;

Ковшар О.В. – доктор педагогічних наук, професор, Криворізький державний педагогічний інститут, Україна;

Коткова В.В. – кандидат педагогічних наук, доцент, Херсонський державний університет, Україна;

Мухаммет Демірбілек – доктор наук, магістр наук, Сюлейман Демірель Університет, Туреччина;

Нагрибельна І.А. – доктор педагогічних наук, доцент, Херсонський державний університет, Україна;

Носко Ю.М. – кандидат педагогічних наук, доцент, Національний університет «Чернігівський колегіум імені Тараса Григоровича Шевченка», Україна;

Омельчук С.А. – доктор педагогічних наук, доцент, Херсонський державний університет, Україна;

Пахомова О.В. – кандидат педагогічних наук, доцент, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

Сазан О.В. – кандидат педагогічних наук, доцент, Херсонський державний університет, Україна;

Співаковський О.В. – доктор педагогічних наук, професор, Херсонський державний університет, Україна;

Суріна Ірина – доктор соціологічних наук, професор, Поморська Академія, м. Слупськ, Республіка Польща;

Хоружа Л.Л. – доктор педагогічних наук, професор, Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна;

Чайка В.М. – доктор педагогічних наук, професор, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Україна.

Збірник наукових праць «Педагогічні науки» є фаховим виданням (категорія «Б») на підставі Наказу МОН України № 886 від 02.07.2020 року (додаток № 4) з педагогічних наук (011 – Освітні, педагогічні науки, 012 – Дошкільна освіта, 013 – Початкова освіта, 014 – Середня освіта (за предметними спеціальностями), 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями), 016 – Спеціальна освіта).

Журнал включено до наукометричної бази даних Index Copernicus (Республіка Польща)

**Затверджено відповідно до рішення вченої ради
Херсонського державного університету
(протокол від 30.11.2020 р. № 6)**

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації – серія КВ № 23957-13797ПП
від 26.04.2019 р. видане Міністерством юстиції України

Офіційний сайт видання: <https://ps.journal.kspu.edu>

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Одокієнко В.С. СПЕЦИФІКА ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА ПРОФЕСОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ВОЛОДИМИРА ЛЕВИЦЬКОГО.....7

Черепаня М.Т. ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ІНТЕРНАТНОГО ТИПУ НА ЗАКАРПАТТІ
В ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....16

Шевчук А.В. ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТІВ РЕЛІГІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ
В АВСТРАЛІЙСЬКИХ ШКОЛАХ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.....23

СЕКЦІЯ 2

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИХОВАННЯ

Грабовський Ю.А., Городинська І.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ МОТИВАЦІЇ
ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ
ДО ЗАНЯТЬ СПОРТИВНИМ ТУРИЗМОМ РІЗНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ.....29

Черепаня Н.І., Русин Н.М. КАЗКА ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ
У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....36

СЕКЦІЯ 3

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Бурак В.Г. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ У ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ
МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА
В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....43

Вайнагій Т.М. КОМПЛЕКС ВПРАВ ДЛЯ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОГО
ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО ДІАЛОГУ-РОЗПИТУВАННЯ
МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У ПОЛІНАЦІОНАЛЬНИХ ГРУПАХ.....51

Дудіна О.В. ВИКЛАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ
В ПЕРЕДОВИХ УНІВЕРСИТЕТАХ КИТАЮ.....61

Івченко В.І. ЕСТЕТИЗАЦІЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ
В ДИЗАЙНІ ЗАСОБОМ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ.....65

Кудринська Х.В. МОТИВАЦІЙНІ СПОСОБИ РОЗВИТКУ ІНШОМОВНОЇ
КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ПРОГРАМІСТІВ.....74

Олійник Н.А. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІН
ГУМАНІТАРНОГО ЦИКЛУ В АГРАРНИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ.....81

Сургова С.Ю., Файчук О.Л. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ
ЗА УМОВ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....87

Фізеші О.Й. ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПЕДАГОГІКИ
ДО ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ».....93

Цуранова О.О., Аржанухіна С.В. ПОЛІХУДОЖНІЙ ПІДХІД
ДО ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА.....98

СЕКЦІЯ 4 СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

**Черниш О.О. МЕДІАСОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ
В КОНТЕКСТІ ІНМУТАЦІЇ В ЗАСОБАХ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....104**

СЕКЦІЯ 5 СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

**Бесседа В.В. ВЗАЄМОДІЯ ПЕДАГОГІВ І БАТЬКІВ У КОРЕКЦІЇ ПОРУШЕНЬ
ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ДІТЕЙ ІЗ ПСИХОМОТОРНИМИ РОЗЛАДАМИ.....110**

**Денисенко І.І., Тарасюк А.М. ОРГАНІЗАЦІЯ КУРСУ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ.....118**

СЕКЦІЯ 3. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.018.43:004.77:[338.488.2:640.4]
DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2020-91-6>

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ У ДИСТАНЦІЙНОМУ НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бурак Валентина Геннадіївна,
кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу
Херсонський державний університет
burak_valia@ukr.net
orcid.org/0000-0001-9085-9000

Мета дослідження полягає у здійсненні аналізу використання Інтернет-ресурсів (ІР) у дистанційному навчанні майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства в закладах вищої освіти. Науково-дослідницькі завдання: проаналізувати стан розробленості проблеми використання ІР у дистанційному навчанні в закладах вищої освіти (ЗВО); систематизувати професійно орієнтовані ІР в дистанційному навчанні майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства. **Методи.** Використано загальнонаукові методологічні підходи (системний, компетентнісний) і методи дослідження – абстрактно-логічний, аналізу та синтезу для уточнення понять «Інтернет-ресурси», «професійно орієнтовані Інтернет-ресурси». **Результати.** Інтернет-ресурси тлумачимо як сукупність інтегрованих засобів технічного і програмно-апаратного характеру, а також інформації, призначеної для публікації у Всесвітній павутині, у текстовій, графічній і мультимедійній формі. Інформаційно-фактологічною і методологічною базою стали публікації вітчизняних і закордонних науковців, ІР, результати власних досліджень автора. Проаналізовано теоретичну розробленість проблеми використання ІР в освітньому процесі закладів вищої освіти, укладено таблицю класифікації ІР у дистанційному навчанні. Розглянуто професійно орієнтовані ІР у дистанційному навчанні майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства. Визначено дистанційне навчання означених фахівців як цілеспрямований процес взаємодії викладача (тьютора) і студента, що здійснюється на відстані за умови застосування комп'ютерних технологій, змістом котрого є формування професійних знань, умінь, навичок у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. **Висновки.** Досліджено пріоритетні формальні засоби ІР (електронний підручник, довідник, комп'ютерні моделі, тренажери та конструктори, електронну дошку, комп'ютерні навчальні програми, комп'ютерні тестові системи) та неформальні (освітні серіали, фільми, блоги).

Ключові слова: професійно орієнтовані Інтернет-ресурси, пріоритетні формальні та неформальні засоби, дистанційне навчання.

USE OF INTERNET RESOURCES IN DISTANCE TRAINING OF FUTURE PROFESSIONALS IN HOTEL AND RESTAURANT INDUSTRY IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

Burak Valentyna Hennadiivna,
Candidate of Technical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Hotel and Restaurant
and Tourist Business
Kherson State University
burak_valia@ukr.net
orcid.org/0000-0001-9085-9000

The **purpose** of the research is to analyze the use of the Internet resources in distance learning of future professionals in hotel and restaurant industry in higher educational establishments. Research objectives are the following: to analyze the state of development of using Internet resources problem (IP) in distance learning in higher education establishments, to systematize professionally oriented IP in distance learning of future specialists in hotel and restaurant industry. **Methods.** To clarify the concepts of “Internet resources”, “professionally oriented Internet resources” general scientific methodological approaches (system, competence) and abstract-logical methods, methods of analysis and synthesis were used. **Results.** We interpret the Internet

resources as a set of integrated software and hardware means, as well as information intended for publication on the World Wide Web, intext, graphics and multimedia forms. Information-factual and methodological basis of the research were domestic and foreign scientists' publications, IP, results of author's own research. In the course of the research, theoretical laboration of the problem of using Internet resources in the educational process of higher education establishments is analyzed, the chart of Internet resources classification in distance learning is compiled. Professionally oriented IP s in distance learning of future specialists in hotel and restaurant industry are reviewed. Distance learning of these specialists is defined as a purpose fulprocess of interaction between a teacher (tutor) and a student, carried out at a distance, using computer technology, the content of which is to form professional knowledge, skills, abilities of future hotel and restaurant professionals. **Conclusions.** Priority formal IP tools (an electronic textbook, a reference book, computer models, simulators and constructors, an electronic board, computer training programs, computer test systems) and informal (educational serials, movies, blogs) were studied.

Key words: *professionally-oriented Internet resources, priority formal and informal means, distance learning.*

Вступ

Сучасне інформаційне суспільство основним продуктом виробництва має інформацію та знання, які невинно оновлюються та накопичуються. Цей процес співвідноситься із піднесенням ролі й актуальності інформаційно-комунікаційних технологій. Сьогоднішня характеризується незворотнім розвитком їхніх засобів, глобальної мережі Інтернет, що уможливило доступ до гігантських обсягів навчально-пізнавальної інформації, її використання та збереження задля здійснення освітнього процесу, у т. ч. й за дистанційною формою.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Мета дослідження полягає у здійсненні аналізу використання Інтернет-ресурсів (далі – IP) у дистанційному навчанні майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства у закладах вищої освіти (далі – ЗВО).

Науково-дослідницькі завдання:

- проаналізувати стан розробленості проблеми використання IP у дистанційному навчанні у ЗВО;
- систематизувати професійно орієнтовані IP в дистанційному навчанні майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства.

2. Методологія та методи

Для досягнення поставленої мети у статті використано загальнонаукові методологічні підходи (системний, компетентнісний) і методи дослідження – абстрактно-логічний, аналізу та синтезу для уточнення понять «Інтернет-ресурси», «професійно орієнтовані Інтернет-ресурси». Інформаційно-фактологічною і методологічною базою стали публікації вітчизняних і закордонних науковців, IP, результати власних досліджень автора.

3. Результати та дискусії

Теоретична розробленість проблеми використання IP у дистанційному навчанні у ЗВО

Традиційно під **Інтернет-ресурсами** (синоніми «веб-ресурс, веб-сайт, веб-сер-

віс, сайт») розуміють сукупність інтегрованих засобів технічного і програмно-апаратного характеру, а також інформації, призначеної для публікації у Всесвітній павутині, у текстовій, графічній і мультимедійній формі. Кожен IP має унікальну адресу, що дозволяє знайти його в Мережі. Саме Всесвітня павутина й електронна пошта є найбільш відомими та поширеними службами Інтернету та традиційно репрезентовані вебами, веб-форумами, блогами, веб-переглядачами, Вікі-проектами (зокрема Вікіпедією), Інтернет-магазинами, Інтернет-аукціонами, електронною поштою та списками розсилки груп новин (зазвичай Usenet), файлообмінними мережами, електронними платіжними системами, Інтернет-телебаченням, Інтернет-радіо, IP-телефонією, системами обміну повідомленнями тощо.

Відповідно до чинної нормативної документації *дистанційне навчання* отожднюється з індивідуалізованим процесом, пов'язаним із набуттям знань, умінь, навичок і способів навчально-пізнавальної діяльності людини за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціальному середовищі, створеному сучасними психолого-педагогічними та інформаційно-комунікаційними технологіями (Положення про дистанційне навчання, 2013). Воно здійснюється через активну та продуктивну взаємодію студентів із координатором курсу, передбачає здійснення систематичного контролю освітнього процесу як викладачем, так і автоматично засобами спеціально розроблених систем тестування, забезпечення оперативного зворотного зв'язку протягом усієї навчально-пізнавальної діяльності та використання комплекту необхідних навчально-науково-методичних матеріалів із дисциплін освітньо-професійних та освітньо-наукових програм підготовки здобувачів освіти.

Через свою актуальність проблеми використання IP у дистанційному нав-

чанні у ЗВО стали об'єктом аналізу вітчизняних науковців. Так, І. Вдовенко надає сукупність доцільних в освітньому процесі ЗВО форм роботи з використанням мережі Інтернет, а саме: Інтернет-занять, віртуальних експериментів, занять-досліджень, електронних лабораторних робіт, електронних вікторин, тематичних проєктів, веб-конференцій, чат-занять, веб-занять (дистанційних пар, семінарів, ділових ігор, лабораторних робіт, практикумів) тощо. Окрім того, дослідник визначає різні види діяльності студентів у мережі Інтернет: самостійну роботу з інформацією, самостійну навчальну діяльність (у режимі самоосвіти), поглиблення знань у певній галузі, ліквідацію прогалин, підготовку до іспитів, навчальну діяльність під керівництвом віддаленого викладача в курсі дистанційного навчання, спілкування в мережі (Вдовенко, 2010).

Р. Горбатюк, Ю. Туранов, В. Рак стверджують, що запровадження інформаційних технологій навчання сприяє доступності пошуку, отримання, обміну знаннями й інформацією; удосконаленню добору змісту та методів пошуку, обробки та використання інформації; удосконаленню процесу зберігання та розповсюдження інформації та педагогічного досвіду професорсько-викладацького складу; добору дидактичних методів, створенню і впровадженню нових методичних систем навчання; створенню і використанню нових технологій обліку, контролю й оцінки професійних компетенцій майбутніх фахівців; створенню нових форм навчального (освітнього – В. Б.) процесу, що дозволяють зменшити непродуктивні витрати часу та зусиль викладачів і студентів; наданню допомоги викладачам щодо творчої перебудови навчального (освітнього – В. Б.) процесу; підвищенню рівня самостійної пізнавальної діяльності студентів; раціональному використанню результатів наукових досліджень із різних галузей знань; комплексній підтримці навчального процесу (освітнього – В. Б.), наукових досліджень, інноваційної діяльності, захисту інформації; інтернаціоналізації навчання, створенню нових форм співпраці навчальних закладів, вільному доступу до освітніх ресурсів; упровадженню дистанційних технологій навчання; створенню і розвитку глобальної системи відкритої освіти (Горбатюк та ін., 2015).

Дослідниця С. Боднар визначає низку переваг використання Всесвітньої мережі Інтернет в освітньому процесі: варіативність застосування матеріалів на різних етапах навчання; краще сприймання

і запам'ятовування навчального матеріалу й економне використання часу; індивідуалізацію навчання, визначення глибини та послідовності засвоєння, темпу роботи; скорочення видів роботи, що викликають утомлюваність студентів; використання різних аудіовізуальних засобів навчання (графіки, звуку) для збагачення і мотивації навчання, наочного і динамічного подання матеріалу; розгалуження послідовності навчання на основі аналізу помилок; створення комфортного середовища й активізацію навчальної діяльності студентів; інтенсифікацію навчання й підвищення рівня мотивації; формування самооцінки студента і створення умов для його самостійної роботи (Боднар, 2013).

Науковці С. Мороз, О. Романовський, В. Мороз, С. Домбровська, Л. Грень, А. Помаза-Пономаренко, провівши експериментальне дослідження з визначення недоліків дистанційної форми навчання та використання ІР, дійшли висновків про залежність дистанційної форми навчання від особливостей здобувачів вищої освіти (індивідуальних, соціально-психологічних і фізіологічних особливостей людини та якісних характеристик її трудових можливостей), проблеми на організаційно-методичному рівні реалізації навчальної програми (неможливість своєчасно скорегувати помилкові дії здобувача вищої освіти), значущість фактору обмеженості дистанційної форми навчання у формуванні практичних умінь і навичок, недосконалість технології та методики ретрансляції знань, а також існування ризику в безпомилковій ідентифікації об'єкта навчальної комунікації (Мороз та ін., 2020).

Дослідниця М. М'ястковська важливим завданням практичної підготовки студентів до використання ІР вважає вироблення досвіду їх застосування та надає критерії оцінювання педагогічної ефективності ІР, репрезентовані вимогами до змісту (науковою достовірністю, точністю, повнотою, зрозумілістю і доступністю), функціональними (високою швидкістю завантаження мережевих ресурсів, стійким режимом роботи, достатньою пропускну спроможністю для одночасної роботи великої кількості здобувачів освіти), дидактичними (доступністю, доцільністю, науковістю, свідомістю, самостійністю й активізацією діяльності, систематичністю і послідовністю, міцністю засвоєння знань, єдністю освітніх і розвиваючих цілей, мультимедійністю, інтерактивністю, індивідуалізацією та диференціацією, розвитком критичного ставлення до інформації, системністю і структурно-функціональною зв'язаністю,

цілісністю), методичними (своєрідністю та специфікою, професійною спрямованістю, науковою термінологією, ступенем складності наукових понять, моделей, міркувань тощо), ергономічними вимогами (фізіологічною, психологічною і морально-етичною безпекою використання ІР, зокрема орієнтованістю на вікові особливості студентів, якістю звукових і візуальних матеріалів, відповідністю санітарно-гігієнічним нормам роботи зі звуковими, візуальними й аудіовізуальними посібниками, а також несуперечністю загальноприйнятій системі цінностей) (Мястковська, 2011).

Значущими вважаємо дослідження вітчизняних науковців щодо класифікації ІР із застосування в освітньому процесі ЗВО, самонавчання та життєдіяльності (Антощук, 2014; Боднар, 2013; Мястковська, 2011; Прошкін, 2017). Вивчення праць уможливило створення нами табл. 1 «Класифікація Інтернет-ресурсів у дистанційному навчанні».

Професійно орієнтовані ІР у дистанційному навчанні майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства

Аналізуючи дидактичні аспекти дистанційного навчання майбутніх фахівців туристичної та готельно-ресторанної сфери, науковці Н. Маковецька й О. Конох *дистанційне навчання майбутніх фахівців туристичної та готельно-ресторанної сфери* ототожують із цілеспрямованим процесом взаємодії викладача (тьютора) і студента, що здійснюється на відстані за умови застосування комп'ютерних технологій, змістом котрого є формування професійних знань, умінь, навичок у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи (Маковецька, Конох, 2019). Пріоритетними засобами ІР вважають електронний підручник, довідник, комп'ютерні моделі, тренажери та конструктори, електронну дошку, комп'ютерні навчальні програми, комп'ютерні тестові системи. Дослідниці наводять приклади окремих видів занять, які можуть бути використані у процесі дистанційного вивчення майбутніми фахівцями з туризму та готельно-ресторанної справи дисциплін циклу професійної підготовки (чат-заняття «Обмін інформацією», веб-заняття «Аукціон», телеконференції «Інформаційний пошук»).

Науковець М. Шаховалов здійснив класифікацію туристських ІР за належністю до систем електронної комерції та поділив їх на рівні: домашня сторінка в Інтернеті (інформація про фірму з телефонами, адресами офісів, основними послугами для забезпечення зворотного зв'язку,

правильної індексації пошукових машин, реєстрації в рейтингах і каталогах, проведення рекламних кампаній в Інтернеті), електронний каталог (необхідна інформація про послуги, ресурси, підключені до власних або зовнішніх баз даних об'єктів розміщення, транспортних розподільних або інвентарних систем), електронний склад (здійснення пошуку в базах даних фірм, бронювання замовленого продукту, способи оплати та доставки), електронний магазин (оплата «відкладеного товару» безпосередньо через систему, доставка квитків, путівок, ваучерів), електронний магазин (пошук та оплата послуги, укладання необхідних документів засобами комп'ютера), інтегрований електронний магазин повного циклу (придбання сукупності взаємопов'язаних сервісів: перельоту, проїзду залізничним транспортом, розміщення, трансферту, екскурсій, лікувальних процедур, проживання, харчування, відвідування ресторанів, театрів тощо) (Шаховалов, 2007).

Нині Міністерство та Комітет цифрової трансформації в Україні розпочали проєкт «Дія. Цифрова освіта», у рамках якого підготували освітні серіали. У контексті дослідження професійно орієнтованих ІР у дистанційному навчанні майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства доречно навести деякі з них. Розпочнемо з того, який, на нашу думку, є важливим для започаткування, провадження та популяризації майбутньої професійної діяльності у сфері обслуговування, а саме: «Як стати YouTube-блогером» (спільний проєкт Міністерства цифрової трансформації та Цитрус Академії, категорія: Для майбутніх діджитал-джедаїв, <https://osvita.diia.gov.ua/courses/youtube>). Доступно і практично подається інформація про джерела пошуку ідей для створення відео, автори діляться розробленими критеріями вдалого відео, оформленням авторського права, здійсненням аналізу конкурентів, оформлення YouTube-каналу тощо.

Освітній серіал «Вступ: діджитал-маркетинг для школярів та студентів» є спільним проєктом Міністерства цифрової трансформації України та Київського національного університету імені Тараса Шевченка за участю GoIT, Netpeak, Vintage та за підтримки бренду GoITeens, розрахований на школярів і студентів (<https://osvita.diia.gov.ua/courses/digital-marketing>). Ділиться правилами користування сучасними інструментами digital-маркетингу для старту власного бізнесу. Проаналізовано необхідність опису цільової аудиторії, алгоритм створення першого сайту без коду,

Таблиця 1

Класифікація Інтернет-ресурсів у дистанційному навчанні

Класифікаційні критерії	Класифікаційні ознаки Інтернет-ресурсів у дистанційному навчанні
за функціональним призначенням	навчально-методичні ІР (навчальні плани, робочі програми навчальних дисциплін, навчально-методичні комплекси), методичні ІР (вказівки, рекомендації, посібники, тематичні плани), навчальні ІР (підручники та посібники), допоміжні ІР (довідники, збірники документів, покажчики літератури, наукові публікації, матеріали конференцій, довідники, словники, енциклопедії), контролюючі ІР (тестуючі програми, банки контрольних питань і завдань для забезпечення контролю якості знань).
за метою використання	навчально-пізнавальна діяльність (посібники, підручники, словники, дистанційні освітні курси, конкурси, олімпіади, віртуальні музеї, бібліотеки, лабораторії); індивідуальні потреби (комунікація з використанням соціальних сервісів: Instagram, Facebook, Skype, Twitter, Youtube, Вконтакте; блоги, форуми, чати, електронна пошта, розваги: комп'ютерні ігри, кінофільми, музика; придбання товарів: Інтернет-магазини, аукціони).
за цільовим призначенням	офіційні (нормативні та директивні матеріали державних органів, установ, відомств або суспільних організацій), наукові (монографії, наукові статті, рецензії, наукові доповіді, дисертації, курсові та дипломні роботи, реферати), науково-популярні (зрозумілий, доступний виклад наукової інформації нефахівцям у неспеціальних часописах, книгах, науково-популярній літературі), довідкові (інформація наукового та прикладного характеру, отримана завдяки швидкому пошуку), рекламні (цікаві повідомлення про матеріали: навчальні програми, книги, реферати тощо), освітні послуги, заходи з метою створення попиту на них.
за методикою застосування	освітні веб-ресурси для аудиторної роботи (хостинги для зберігання медіафайлів: YouTube, Lectr.Com, системи створення та зберігання освітніх продуктів (Bubbl.us, Gloster, FreeMind, LearningApps, Merlot II, Moovly, Prezi, Padlet, PowToon), системи загального виготовлення різноманітних документів («Google-документи та таблиці», «Google-групи», «Google-календар» тощо); освітні веб-ресурси для самостійної й позааудиторної роботи (веб-ресурси для організації проектної діяльності (http://wave.google.com , http://myhappyplanet.com , http://www.busuu.com), системи дистанційного навчання, системи віртуального спілкування); навчально-пізнавальні веб-ресурси для здійснення науково-дослідної роботи (електронний інституційний репозитарій, бібліотека, періодичне наукове видання, освітня хмара).
за групою користувачів	для учнів і шкільної молоді, студентів, фахівців, магістрів, науково-педагогічних, наукових, педагогічних працівників.
за наявністю видання в паперовому вигляді	електронна версія друкованого навчального видання, самостійні ІР без паперових аналогів.
за способами інформаційного забезпечення діяльності та саморозвитку	вивчення й узагальнення педагогічного досвіду й організація обміну засобами онлайн-зв'язку (використання теле-інтернет-конференцій, форумів, чатів, електронної пошти тощо), інформаційне забезпечення діяльності фахівця для здійснення інноваційного пошуку (банки даних передового педагогічного досвіду, освітніх інновацій), поширення / представлення методик і досвіду роботи (web-сторінки освітніх сайтів, індивідуальні web-сайти), опрацювання теоретичного матеріалу і практичного досвіду, навчання, стажування, підвищення кваліфікації за дистанційною формою.
за природою основних даних	текстові (символьні) є текстовими даними з можливістю посимвольної обробки, оглядові є електронними зразками об'єктів у вигляді цілісної графічної сутності з можливістю перегляду і друкарського відтворення без посимвольної обробки, звукові є цифровим представленням звукових даних із допуском для прослуховування без можливості друкарського відтворення, програмні продукти є самостійними творами у вигляді публікації тексту програм мовою програмування або виконуваного коду, мультимедійні представлені різноманітними даними (текстовими, графічними, звуковими, відео тощо) для рівноправного і взаємозв'язаного розв'язання багатоманітних завдань за допомогою відповідних програмних засобів.
за невтручанням викладача	для пошуку мовної інформації у мережі – використання веб-переглядачів, баз даних, користування інформаційно-пошуковими й інформаційно-довідковими системами, автоматизованими бібліотечними системами, електронними журналами; для організації діалогу в мережі – використання електронної пошти, електронних дошок оголошень (Bulletin Board System), Chat, Forum, Blogs або Skype-технологій; для створення тематичних веб-сторінок і веб-квестів – використання html-редакторів, графічних редакторів, для представлення результатів наукових досліджень – публікації в електронних журналах.
за ступенем дидактичного забезпечення	забезпечує супровід спеціальності чи / або дисципліни, змістового модуля, теми (розділу) навчальної дисципліни, є частиною теми за видом освітньої діяльності: лекцій (мультимедійні презентації, відеофрагменти, аудіосупровід), практикумів, самостійної роботи, дистанційного навчання, самоосвіти, короткотривалих і довготривалих курсів підвищення кваліфікації чи стажування.
за характером взаємодії користувача й ІР	детерміновані – параметри, зміст і спосіб взаємодії встановлені автором, користувач не має права на внесення змін; недетерміновані (інтерактивні) – параметри, зміст і спосіб взаємодії можуть установлюватися користувачем згідно з інтересами, потребами, метою, рівнем підготовленості, з використанням реальної інформації засобами алгоритмів, установлених видавцем залежно від власності: відкриті – вільне використання, закриті – використання лише з дозволу (уведення реєстраційного імені та пароля, наданих розробниками), комбіновані – вільний доступ у демонстраційному режимі до частини або до всього ІР (демоверсії).

налаштування системи отримання заявок, запуск рекламних кампаній на прикладі Instagram і Google тощо.

Освітній Інтернет-продукт «Відкриті дані для бізнесу» є проектом Міністерства цифрової трансформації України за підтримки USAID/UK aid проекту «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугах / TAPAS», категорія: для бізнесу і стартапів (<https://osvita.diiia.gov.ua/courses/opendata>). Підтверджує значущість відкритих даних для розвитку власної справи та створення IT-продуктів: сприяє прийняттю обґрунтованих рішень, віднайденню можливостей для економії та вдосконалення своєї діяльності. Серіал надає знання про відкриті дані, їхню користь, місце отримання та можливості використання з метою розвитку бізнесу.

Доцільним вважаємо використання IP соціальних мереж: Instagram, Facebook, LinkedIn, Snapchat, Tumblr, Twitter, Pinterest, WhatsApp тощо. Так, Creativity.ua ініціювало перегляд фільмів для розвитку креативного та критичного мислення, адже за умов пошуку у величезному інформаційному просторі доведеться боротися за увагу споживачів послуг, а цьому сприятиме здатність бути нешаблонним, реалізувавши яскраві та нестандартні задуми. До перегляду пропонуються такі фільми: «Хвіст крутить собакою» (1997), «Куди проводять мрії» (1998), «Сироп» (2011), «Стажери» (2013), «Стажер» (2015). Окрім того, актуальним вважаємо перегляд фільмів професійно орієнтованої тематики: «Смачного!» (2010), «Шеф» (2012), «Прянощі та пристрасті» (2014), «Кухар на колесах» (2014), «Шеф Адам Джонс» (2015), «Нома» – мій ідеальний шторм» (2015).

Значущими професійно орієнтованими IP у дистанційному навчанні майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства є також блоги як різновид веб-сайту, головний зміст якого – записи, зображення чи мультимедіа, що регулярно додаються. Наведемо зразки подібних блогів, як-от: Гастрономічний блог «Харч», Gastrofamily, Блог Домашнього гастроному, Гастрономічний ресторан, Львів гастрономічний, Найкращі гастрономічні фестивалі України, Час поїсти тощо. Надамо коротку характеристику цих блогів у табл. 2 «Характеристика блогів для здійснення процесу дистанційного навчання студентів спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа».

Безперечно, створення належних умов для використання IP у дистанційному навчанні майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства у ЗВО вимагає належної цифрової компетентності нау-

ково-педагогічних працівників. Її природа полягає у формуванні інтегральної компетентності, що поділяється на групи диференціальних: загальні (здатні переноситися з однієї предметної галузі в іншу) та професійні (застосовуються в певній предметній галузі науки та є характерними для неї) компетентності (Толочко, 2019).

Висновки

Здійснено аналіз використання IP у дистанційному навчанні майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства у ЗВО. Виконано науково-дослідницькі завдання щодо аналізу стану розробленості проблеми використання IP у дистанційному навчанні у ЗВО, систематизації професійно орієнтованих IP у дистанційному навчанні майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства за допомогою загальнонаукових методологічних підходів (системного, компетентнісного) і методів дослідження – абстрактно-логічного, аналізу та синтезу для уточнення понять «Інтернет-ресурси», «професійно орієнтовані Інтернет-ресурси». IP тлумачимо як сукупність інтегрованих засобів технічного і програмно-апаратного характеру, а також інформації, призначеної для публікації у Всесвітній павутині, у текстовій, графічній і мультимедійній формі. Інформаційно-фактологічною і методологічною базою стали публікації вітчизняних і закордонних науковців, IP, результати власних досліджень автора. Проаналізовано теоретичну розробленість проблеми використання IP в освітньому процесі ЗВО, укладено таблицю класифікації IP у дистанційному навчанні. Розглянуто професійно орієнтовані IP у дистанційному навчанні майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства. Дистанційне навчання означених фахівців визначено як цілеспрямований процес взаємодії викладача (тьютора) і студента, що здійснюється на відстані за умови застосування комп'ютерних технологій, змістом котрого є формування професійних знань, умінь, навичок у майбутніх фахівців готельно-ресторанної справи. Досліджено пріоритетні формальні засоби IP (електронний підручник, довідник, комп'ютерні моделі, тренажери та конструктори, електронну дошку, комп'ютерні навчальні програми, комп'ютерні тестові системи) та неформальні (освітні серіали, фільми, блоги).

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі вбачаємо в аналізі інноваційних інтегрованих методів і технологій професійної підготовки майбутніх фахівців готельно-ресторанного господарства.

Таблиця 2

Характеристика блогів для здійснення процесу дистанційного навчання студентів спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа»

Назва	Електронна адреса	Характеристика діяльності
Гастрономічний блог «Харч»	https://borysov.com.ua/uk/media/gastronomichnyy-blog-harch	Дотепні історії про їжу та питво. Авторський блог Антона Полунина про гастрономію: історії страв і коктейлів, рецепти, фото та багацько доброго гумору.
Gastrofamily	https://borysov.com.ua/uk/family	Сім'я ресторанів Дмитра Борисова об'єднує понад 30 різних за концепцією та настроєм закладів, різноманітні партнерські проекти в Україні та за кордоном: демократичний гастрономічний ресторан «Барсук», мистецько-гастрономічний простір «Остання Барикада», азіатський стейк-хаус OhotanaOvets, одеський ресторан та інтелегентний пивбар «Любчик», рибний ресторан РИБА LOVE, краб-хаус і сифуд-бар Crab's Burger, ресторан нової української кухні «Канапа», стейк-хаус «Ватра», необістро на Андріївському «Канапка-бар», Philadelphia Roll & Bowl, 1€бари «Білий Налив», Mushlya та моноформат пінци, моцарели та просеко Pinzarella, дитячий креативний простір BabyRock.
Блог Домашнього гастроному	https://dom-gastronom.com.ua/	Інтернет-магазин «Будинок-гастроном» спеціалізується на продажу любителям і професіоналам всього необхідного асортименту продукції для приготування різних видів сирів і ковбасних делікатесів як за домашніх умов, так і на фермерських господарствах. Мета – зробити процес підбору і покупки наших товарів максимально швидким і зручним.
Гастрономічний ресторан	https://savva-libkin.com/uk/2017-04-11/gastronomichnij-restorandumki-pro-visoke	Гастрономічний ресторан мусить задовольнити жадобу людини до високого. Таке неписане правило є заповіддю для закладів подібного гатунку. Мережа гастрономічних ресторанів Савви Лібкіна, правила діяльності яких: правильні інгредієнти, старанність, делікатність і гарний смак, кулінарний досвід минулих поколінь, закладений у ваші гени
Львів гастрономічний	https://fest-tour.com.ua/lviv-gastronomichnyj-najpopulyarnishi-zaklady-sered-turystiv/	Найпопулярніші заклади серед туристів, де процвітають різноманітні нетривіальні заклади на будь-який смак, із різною кухнею, концепцією і стилістикою. Крім того, Львів славиться власними шедеврами та рецептурами: це місцеве пиво, кава, наливки, шоколад. Ситна і смачна західна кухня не здатна залишити байдужих.
Найкращі гастрономічні фестивалі України	https://ukr-prokat.com/blog/najkrashhi_gastronomichni_festivali_ukrajini.html	Гастрономічний туризм в Україні з року в рік залишається одним із найбільш популярних напрямів. Частина фестивалів і тематичних свят по всій країні: – Фестиваль кави у Львові, – Національний Сорочинський Ярмарок, Великі Сорочинці, – Фестиваль національної кухні, Луцьк, – Свято полуниці, Одеса, – Вулична їжа, Київ, – Фестиваль кавуна, Гола Пристань, – Фестиваль юшки у Станіславі.
Смаки Херсонщини	http://www.kspu.edu/About/Faculty/FEM/ChairGenengineerTraining/Tastes.aspx	Оволодіння основами кулінарного мистецтва, відтворення рецептур страв Херсонщини з локальними продуктами та брендами регіону, популяризація кулінарних традицій.
Дороги вина та смаку Херсонщини	https://apk-kherson.gov.ua/robocha-hrupa-proektu-dorohy-smaku-ta-vyna-khersonshchyny-vidvidala-pivdennu-stepovu-brovarniu-drofa.html	Система екогастрономічних туристично-рекреаційних маршрутів на Херсонщині для розвитку сільських територій і пробудження цікавості до продуктів харчування і напоїв регіону.
Час поїсти – гастрономічний блог	http://lvhoreca.blogspot.com/	Блог про те, що і за кіло можна скуштувати. Огляд ресторанів, кафе, барів, павів, хосперпавів щодо місця знаходження, доїзду, типу закладу, обслуговування, меню, дегустації, цін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Боднар С.В. Використання Інтернет-технологій у системі автономного вивчення професійно орієнтованої іноземної мови студентами неможливих спеціальностей. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2013. Т. 34. № 2. С. 75–83.

2. Вдовенко І.С. Використання мережі Інтернет у навчальному процесі вищих навчальних закладів. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2010. № 137. С. 7–10.

3. Горбатюк Р., Туранов Ю., Рак В. Використання ресурсів мережі Інтернет студентами педагогічного вищого навчального закладу. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2015. Вип. 51. С. 80–86.

4. Дія. Цифрова освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/> (дата звернення: 05.11.2020).

5. Інформаційно-освітні ресурси відкритої освіти / авт. Антошук С.В. URL: <https://www.slideshare.net/Kalachova/ss-30706764> (дата звернення: 05.11.2020).

6. Маковецька Н.В., Конох О.Є. Дидактичні аспекти дистанційного навчання майбутніх фахівців туристичної та готельно-ресторанної сфери. *Молодий вчений*. 2019. № 4.1 (68.1). С. 123–127.

7. Мороз С.А., Романовський О.Г., Мороз В.М., Домбровська С.М., Грень Л.М., Помаза-Пonomarenko А.Л. Дистанційна форма здобуття вищої освіти: аналіз думки студентів щодо якості, переваг і недоліків. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Т. 79. № 5. С. 276–295.

8. Мясковська М.О. Використання Інтернет-ресурсів в навчанні майбутніх учителів фізики. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія педагогічна*. 2011. Вип. 17. С. 232–233.

9. Положення про дистанційне навчання від 25 квітня 2013 р. № 466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> (дата звернення: 05.11.2020).

10. Прошкін В. Освітні веб-ресурси в професійній підготовці майбутніх учителів. *Освітнологічний дискурс*. 2017. № 1–2 (16–17). С. 183–197.

11. Толочко С.В. Вимоги цифрового суспільства до компетентності викладачів у системі післядипломної педагогічної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 12. С. 178–181.

12. Шаховалов М.М. Інтернет-технології в туризмі : учебное пособие. Барнаул : Издательство АЛТАКИ, 2007. 251 с. URL: <http://infotour.in.ua/shahovalov.htm> (дата звернення: 05.11.2020).

13. John S.P. The integration of information technology in higher education: A study of faculty's attitude towards IT adoption in the teaching process. *Contaduría y Administración*. 2015. № 60 (S1). P. 230–252.

14. Ning makes it easy to build social networks from scratch. URL: <https://www.ning.com/> (дата звернення: 05.11.2020).

15. Sudman S., Bradburn N., Schwarz N. Thinking About Answers: The Application of Cognitive Processes to Survey Methodology. San Francisco : Jossey-Bass, 2010.

REFERENCES

1. Bodnar S.V. (2013). Vykorystannia Internet-tekhnologii u systemi avtonomnoho vyvchennia profesiino-orientovanoi inozemnoi movy studentamy nemovnykh spetsialnostei [Use of Internet technologies in the system of autonomous study of professionally-oriented foreign language by students of non-language specialties].

Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia, 34, 2, 75–83 [in Ukrainian].

2. Vdovenko I.S. (2010). Vykorystannia merezhi Internet u navchalnomu protsesi vyshchyykh navchalnykh zakladiv. [Use of the Internet in the educational process of higher educational establishments]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Serii: Pedahohichni nauky*, 137, 7–10. [in Ukrainian].

3. Horbatiuk R., Turanov Yu., Rak V. (2015). Vykorystannia resursiv merezhi Internet studentamy pedahohichnoho vyshchoho navchalnoho zakladu [Use of Internet resources by students of pedagogical higher educational establishments]. *Naukovyi chasopys natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Serii № 5. Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy*, 51, 80–86. [in Ukrainian].

4. Diia. Tsyfrova osvita [Action. Digital education] URL: <https://osvita.diia.gov.ua/>

5. Informatsiino-osvitni resursy vidkrytoi osvity [Information and educational resources of open education] / avt. Antoshchuk S.V. URL: <https://www.slideshare.net/Kalachova/ss-30706764> [in Ukrainian].

6. Makovetska N.V., Konokh O.Ye. (2019). Dydaktychni aspekty dystantsiinoho navchannia maibutnykh fakhivtsiv turystychnoi ta hotelno-restoranoi sfery [Didactic aspects of distance learning of future specialists in tourism, hotel and restaurant sphere]. *Molodyi vchenyi*, 4.1 (68.1), 123–127. [in Ukrainian].

7. Moroz S.A., Romanovskiy O.H., Moroz V.M., Dombrovska S.M., Hren L.M., Pomaza-Ponomarenko A.L. (2020). Dystantsiina forma zdobuttia vyshchoi osvity: analiz dumky studentiv shchodo yakosti, perevah i nedolikiv [Distance form of higher education: analysis of students' opinions on quality, advantages and disadvantages]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia*, 78, 5, 276–295 [in Ukrainian].

8. Miastkovska M.O. (2011). Vykorystannia Internet-resursiv v navchanni maibutnykh uchyteliv fizyky [Use of the Internet resources in the training of future teachers of Physics]. *Zbirnyk naukovykh prats Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu im. Ivana Ohienka. Serii pedahohichna*, 17, 232–233 [in Ukrainian].

9. Polozhennia pro dystantsiine navchannia vid 25.04.2013 № 466 [Regulations on distance learning from 25.04.2013 № 466]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text> [in Ukrainian].

10. Proshkin V. (2017). Osvitni veb-resursy v profesiinii pidhotovtsi maibutnykh uchyteliv [Educational web resources in future teachers training]. *Osvitlohichnyi dyskurs*, 1–2 (16–17), 183–197 [in Ukrainian].

11. Tolochko S.V. (2019). Vymohy tsyfrovoho suspilstva do kompetentnosti vykladachiv u systemi pisladyplomnoi pedahohichnoi osvity [Requirements of the digital society to the competence of teachers in the system of postgraduate pedagogical education]. *Innovatsiina pedahohika*, 12, 178–181 [in Ukrainian].

12. Shakhvalov M.M. Internet-tekhnologii v turyzmi [Internet technologies in tourism]. URL: <http://infotour.in.ua/shahovalov23.htm> [in Ukrainian].

13. John S.P. (2015). The integration of information technology in higher education: A study of faculty's attitude towards IT adoption in the teaching process. *Contaduría y Administración*, 60 (S1), 230–252. [in English].

14. Ning makes it easy to build social networks from scratch. URL: <https://www.ning.com/> [in English].

15. Sudman S., Bradburn N., Schwarz N. (2010). Thinking About Answers: The Application of Cognitive Processes to Survey Methodology. San Francisco: Jossey-Bass. [in English].

Стаття надійшла до редакції 11.11.2020.
The article was received 11 November 2020.